

Dunshult

Arkeologisk steg 1- och steg 2-utredning 2023

L2023:4039–4043. Dunshult 1:11, Urshult socken, Tingsryds kommun,
Kronobergs län, Småland

Andreas Emilsson

Arkeologisk rapport 2024:4

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Dunshult

Arkeologisk steg 1- och steg 2-utredning 2023

L2023:4039–4043. Dunshult 1:11, Urshult socken, Tingsryds kommun,
Kronobergs län, Småland

Författare	Andreas Emilsson
Copyright	Kalmar läns museum 2024
Redaktion	Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Historiska kartor	11
Syfte	13
Genomförande	14
Resultat	15
Boplats L2023:4039	17
Kokgrop L2023:4040	19
Kolbotten L2023:4041	19
Fossil åker L2023:4042	20
Fossil åker L2023:4043	20
Tolkning och åtgärdsförslag	23
Boplats L2023:4039	23
Kokgrop L2023:4040	23
Kolbotten L2023:4041	23
Fossil åker L2023:4042	24
Fossil åker L2023:4043	24
Utvärdering	25
Referenser	26
Tekniska och administrativa uppgifter	27
Bilagor	28

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

Sammanfattning

Inför en planerad tomtexploatering inom del av fastigheten Dunshult 1:11 i Tingsryds kommun, har Museiarkeologi sydost utfört en arkeologisk steg 1 och utredning steg 2. Utredningsområdet låg på en udde till sjön Åsnen och omfattade totalt ca 3,5 ha.

Vid den genomförda steg 1 och steg 2 utredningen påträffades en mesolitisk boplats (L2023:4039), en kokgrop (L2023:4040), en kolningslämning (L2023:4041), samt två områden med fossil åkermark (L2023:4042 & L2023:4043).

Inom den mesolitiska boplatsen L2023:4039 hittades totalt fem flintor, fyra avslag och ett flintspån. Boplatsen har ett högt kunskapsvärde och föreslås att förundersökas om den berörs av en exploatering.

Kokgropen L2023:4040 undersöktes och daterades till förromersk järnålder (403–209 f.Kr). Ingen vidare undersökning föreslås.

Kolningslämning L2023:4041 utgjordes av en kolbotten till en resmila och var omkring 14 m i diameter. Denna har registrerats som en övrig

kulturhistorisk lämning men föreslås att undersökas och dateras om den berörs av en exploatering.

Den fossila åkern L2023:4042 innehöll sex röjningsrösen och var ca 115 m² stor. Röjningsrösen var enkelt uppbyggda och utgjordes av röjningssten som lagts upp på block och hällar. Den fossila åkern har bedömts som en övrig kulturhistorisk lämning och föreslås ej att undersökas vidare.

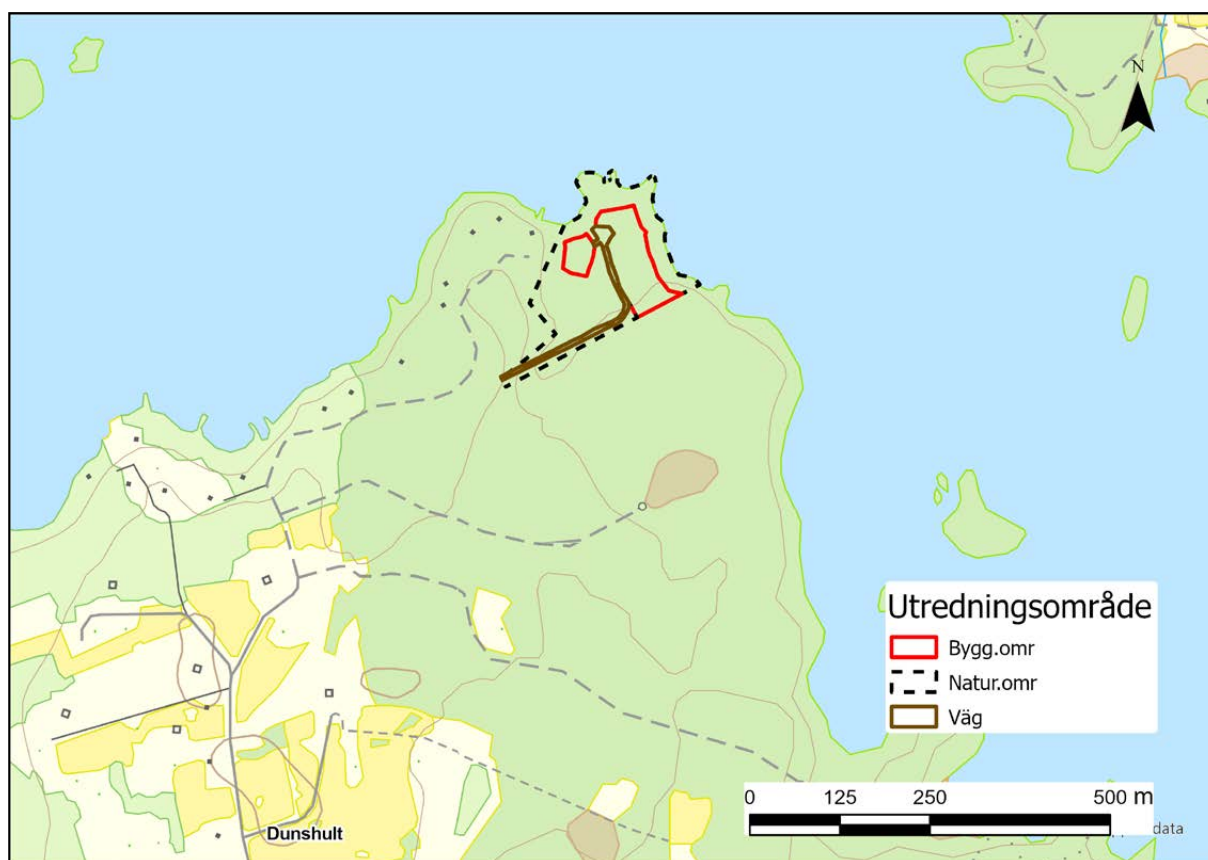
En ca 1400 m² stor yta i den västra delen av utredningsområdet tangeras av den fossila åkern L2023:4043. Totalt fanns ett 40-tal röjningsrösen varav 13 låg inom utredningsområdet. Röjningsrösen var generellt runda och lätt välvda, 2–5 m i diameter och 0,3–0,6 m i höjd. Utifrån det historiska kartmaterialet och karaktären på röjningsrösen bedöms denna som en fast fornlämning som är varaktigt övergiven och äldre än 1850. Om den berörs av en exploatering föreslås en vidare förundersökning.

Alla beslut om fortsatta åtgärder och dess omfattning fattas av länsstyrelsen i Kronobergs län.

Inledning

Museiarkeologi sydost har med anledning av planerad exploatering och inom en del av fastigheten Dunshult 1:11 i Tingsryds kommun, Kronobergs län genomfört en arkeologisk steg 1 och steg 2 utredning. Det aktuella utredningsområdet omfattade ett ca 3,5 ha stort område, varav strax över 2 ha var planerat som naturområde och resterande, ca 1,5 ha för hustomter och väg (fig. 1). Fältarbetet genomfördes den 28–30 aug 2023.

Utredningen genomfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Kronobergs län. Exploatör var Christer Stjernfeldt som också bekostade utredningen. Tingsryds kommun ansvarade för kontakten med Museiarkeologi sydost. Ansvarig för den arkeologiska utredningen var Andreas Emilsson som också satt samman rapporten. I fält deltog även Kenneth Alexandersson från Museiarkeologi sydost.

Figur 1. Översiktskarta med det aktuella utredningsområdet.

Topografi och fornlämningssmiljö

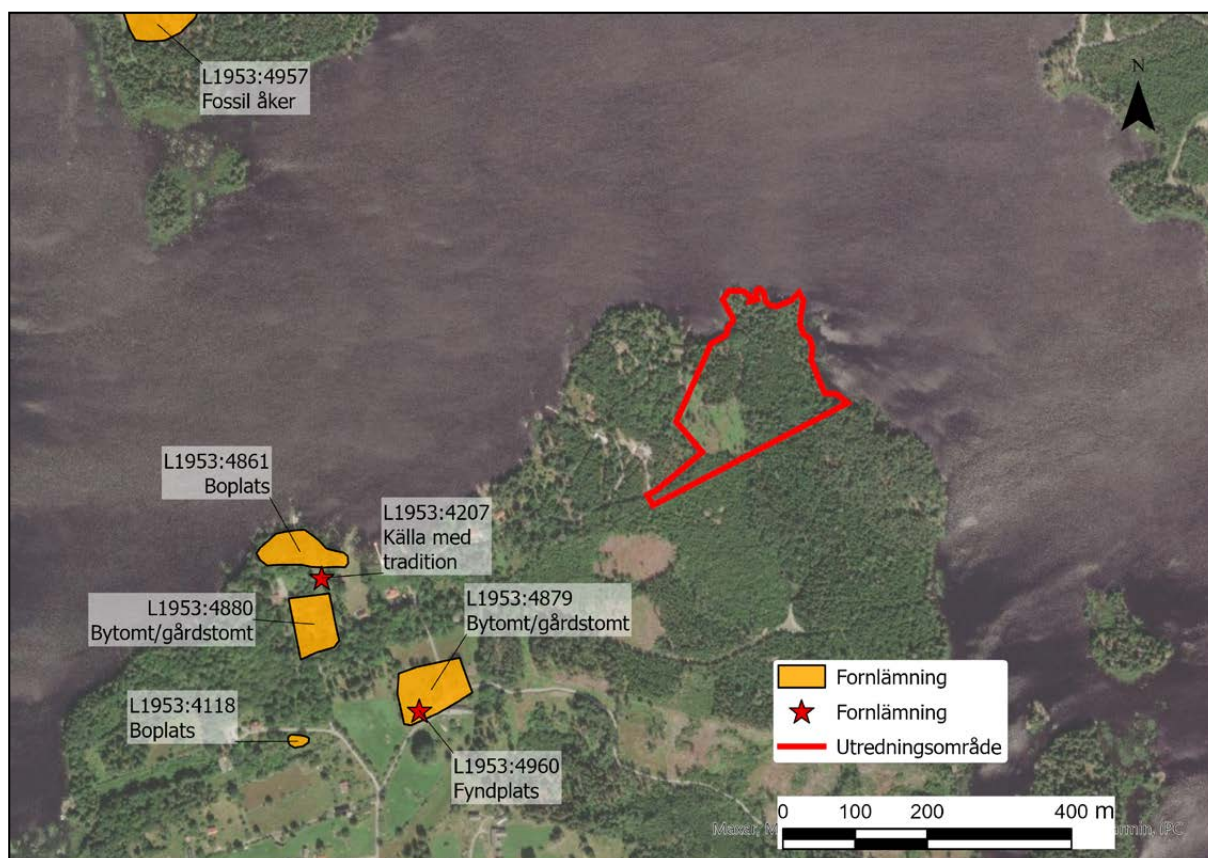
Det aktuella utredningsområdet är placerat på en udde, beläget 139 – 143 m ö h. I öster utgörs topografin av ett par mindre höjdlägen med uppstickande berg som omges av lägre liggande torvbunden mark. I väster reser sig området successivt högre. Den östra halvan av området var inför utredningen bevuxen av tät ungskog. Den västra delen var till stor del öppen och utgjordes av ett något år gammalt hygge.

Fornlämningssmiljön i närområdet uppvisar en rad olika lämningstyper, både historiska och förhistoriska (fig. 2). Strax sydöst om utredningsområdet ligger lägena för två av Dunshults gårdstomter (L1953:4879 och L1953:4880), där äldsta namnbelägg är från 1545 (Larsson 1979: 78). I samma område ligger en källa med tradition (1953:4207). Inom gårdstomten L1953:4880 finns det vidare en fyndplats för 1 bit av ett bronskärl och 5 bärnstenspärlor (L1953:4960).

I närområdet och vid denna del av Åsnen i stort finns ett stort antal lösfynd och boplatser från stenålder. Ca 500 meter från utredningsområdet ligger boplatserna L1953:4861. Boplatserna är placerade ute på en udde, mellan 139 – 140 m ö h. Knut Kjellmark beskriver att en eggslipad grönstensyx (SHM inv.nr. 21729) hittats på platsen tillsammans med stora mängder flintavslag (Kjellmark 1934). Förre ägaren till fastigheten där boplatserna är placerade, har hittat över 400 flintavslag och flintbitar, 5 mikrospån, 5 spån, 1 flintkärna, keramik, 3 glaspärlor, blästerugnsslaggbitar och en del sentida föremål. Ca 300 meter söder om L1953:4861 påträffades även 3 flintavslag i åkermark vid

inventering 1996 och är registrerat som boplatser L1953:4118. Omkring 1 km från utredningsområdet, finns andra exempel på lösfynd från stenålder. Här har det inom ett par kilometers avstånd bland annat påträffats ett depåfynd bestående av 15 flintyxor samt en holkyxa i brons (L1953:4363). Fornlämningssmiljön i området är således rik och visar att området sannolikt utnyttjats kontinuerligt under stenåldern.

Även om det finns flera stora stenåldersboplatser omkring Åsnen är kunskapen begränsad och ett relativt litet antal boplatser har blivit undersökta arkeologiskt. Forskningen har främst fokuserat på lösfyndsmaterial (Taffinder 1982). Sjön Åsnen tillhör Mörrumsåns vattensystem och strax innan de går samman ligger Hönshyltefjorden som är en utvidgning av Mörrumsån som fungerat som en led in i inlandet från kusten. Detta område uppvisar de mest omfattande stenåldersspåren i form av fyndsmaterial i Kronobergs län. Fynden från Hönshyltefjorden är främst insamlade som lösfynd på 1920–1930-talet och togs om hand av dr. Knut Kjellmark. Flintan består av ett blandat material av Kristianstadflinta och sydvästskandinavisk flinta av både neolitisk och mesolitisk karaktär (Kjellmark 1944). Fyndmaterialet från Hönshyltefjorden har ingått i ett forskningsprojekt som genomfördes i slutet på 1990-talet (Hanlon & Prahl 1998). Där konstaterade man bland annat att de strandnära lägena främst är kopplade till mesolitikum. Under neolitikum fanns indikationer på ett förändrat bebyggelsemönster med ett mer varierat resursutnyttjande då även områden som inte ligger i direkt anslutning till vatten har utnyttjats

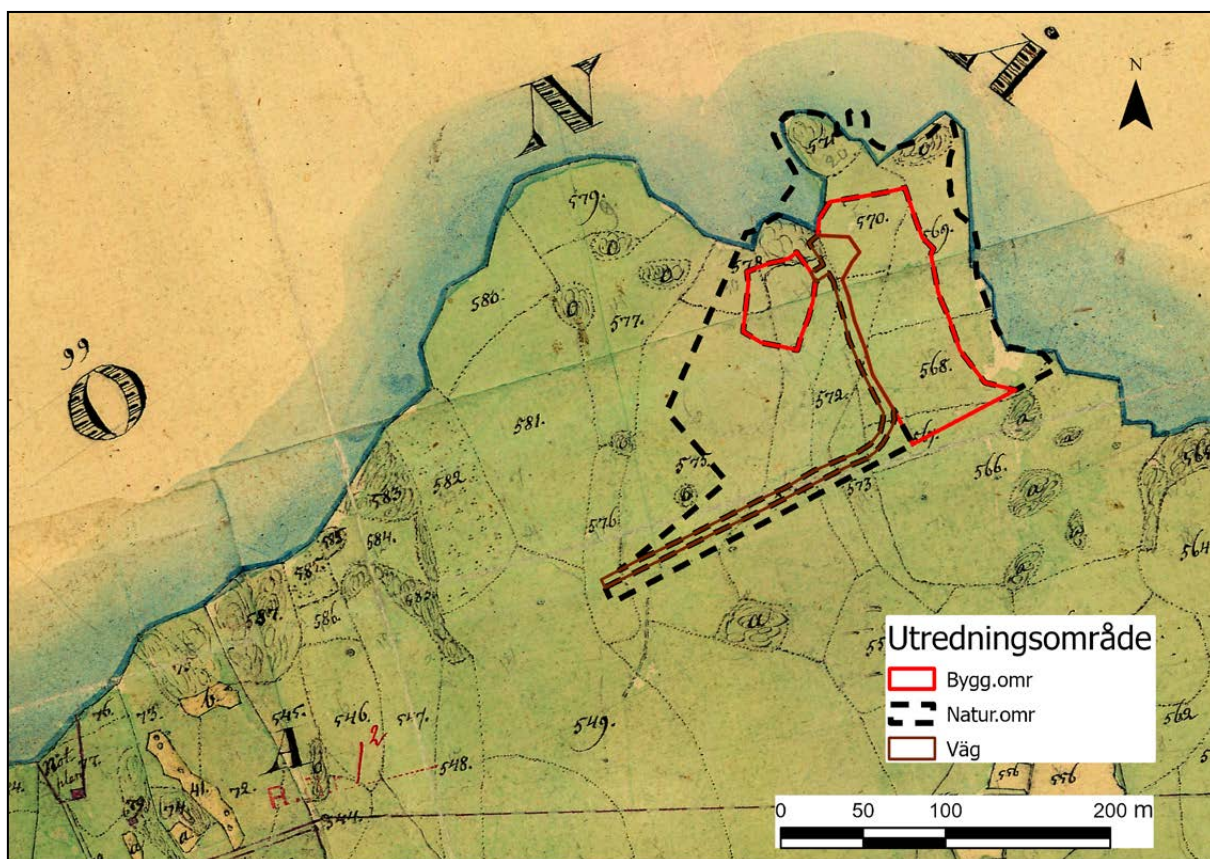
Figur 2. Registrerade fornlämningar i närområdet till utredningsområdet.

År 2022 genomfördes en undersökning inne i Urshult vid Möllekulla och gårdstomten L1953:4558. Här påträffades 1 flintavslag vid undersökningen (Gustavsson 2023). Ytterligare fynd som påträffats inom Möllekulla bys ägor är en flintspets, en slipsten och en älvkvarnssten (L1953:4454).

Vid den norra delen av Åsnen har en undersökning gjorts vid Ekenäset i Kalvsviks socken inom delar av en tidigare känd mesolitisk och neolitisk boplats. Trots att små ytor berördes som delvis var skadade hittades ett relativt omfattande fyndmaterial i flinta och kvarts samt ett par boplatsanläggningar (Emilsson 2009). En liknande undersökning företogs vid Almundsryd 2022 (Alexandersson

& Wahlberg Traneskog 2023), gällande lämning L1955:7221 där tidigare stenåldersfynd hade samlats in (Kjellmark 1944) och nu kunde undersökas vid en schaktningsövervakning. Ett 70-tal fynd av bearbetad flinta och kvarts samlades in och daterades till mesolitisk tid.

Längre norrut i Mörrumsåns vattensystem undersöktes år 2005 en stenåldersboplats vid sjön Salen, som i sin tur är sammanbunden med Mörrumsåns vattensystem genom sjön Fiolen och Åsnen (Jönsson 2005). På lokalen påträffades totalt 19 fynd. Det dominerande stenmaterialet var flinta, men det framkom även ett fynd av slagen kvartsit och ett av slagen bergart. Ca 75% av flintan var sydvästskandinavisk och 25 %

Figur 3. Laga skifteskarta från 1844 med det aktuella utredningsområdet (LMA, 07-urs-50).

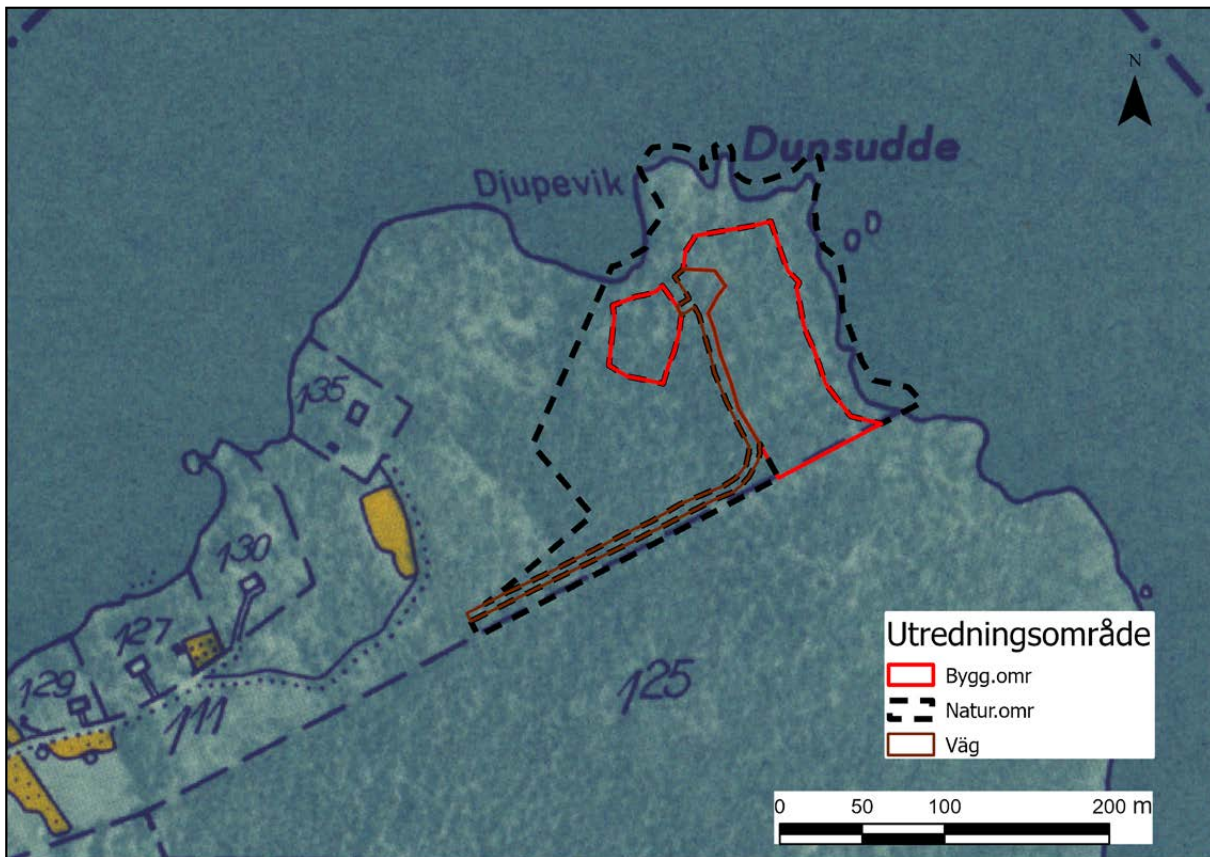
Kristianstadflinta. Förutom avslag och splitter utgjordes flintan av ett spånfragment, ett kort mikrospånfragment, ett sidofragment av en kärna, samt möjligen en triangulär mikrolit. Även fyra anläggningar påträffades. Materialet tolkas som att man inte öppnat flintnoder på platsen och tillverkat kärnor, utan att man har tillverkat avslag och möjligen mikrospån på platsen utifrån redan färdigpreparerade kärnor.

Historiska kartor

Det aktuella området ligger strax nordöst om byn Dunshult som omnämns i historiska källor första gången år 1545 (Larsson 1979: 78). Byn ligger på storskifteskartan från 1801 ca 400–500 m sydväst om utredningsområdet (LSA, F78-17:1). Den äldsta tillgängliga kartan som direkt

berör utredningsområdet är en karta över laga skifte från 1844 då området ligger som utmärkt till Dunshult Storegård (LMA, 07-urs-50) (fig. 3). Kartan påvisar att inga byggnader eller upptagen åker/äng finns i området år 1844. I förteckningen och beskrivningen av marken finns enbart knappa uppgifter om kärr, berg eller delvis berg.

På den ekonomiska kartan från 1951 ligger utredningsområdet inom skogsmark (Urshult, 4E3h51) (fig. 4). Kartan visar att det väster och sydväst om utredningsområdet vuxit fram en bebyggelse med sommarstugor samt en väg. Strax sydväst och väster därom finns även ett par mindre åkrar som inte var upptagna vid tiden för laga skifte.

Figur 4. Den ekonomiska kartan från 1951 med det aktuella utredningsområdet (Urshult, 4E3h51).

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att lokalisera och registrera sedan tidigare ej kända lämningar i området, samt att avgränsa dessa forn lämningar.

Utredningens resultat avsåg ligga till grund för planering av området för framtida bebyggelse.

Fokus för utredningen var den mark som direkt berördes av bostadsplanerna, men även den mark som avsågs bli naturmark omfattades av inventeringen och här kunde vid behov även provrutor tas upp.

Genomförande

Utredningen inleddes med kartstudier, kartering av topografi och inventering av området. Den översiktliga studien av de historiska kartorna innebar att dessa rektifierades och jämfördes med registrerade fornlämningar samt bebyggelse och markanvändning. Arkivstudien har inneburit en litteraturgenomgång samt en översiktlig genomgång av det topografiska arkivet på Smålands museum och tillgängliga digitala tjänster (SHM, Lantmäteriet etc.).

Inventeringen syftade till att leta efter såväl synliga lämningar liksom ytor där det bedömdes finnas potential för under mark dolda lämningar såsom boplatser.

Utifrån resultatet från inventeringen genomfördes därefter en sökschaktning med grävmaskin på de ytor som bedömdes uppvisa förutsättningar för boplatslämningar eller andra under mark dolda arkeologiska kontexter (se bilaga 1

och 2). Sökschaktningen kompletterades med rutgrävning i ytor som bedömdes lämpliga för boplatslägen från stenålder eller boplatslägen som inte gick att nå med grävmaskinen.

Vid utredningen undersöktes och provtogs en boplatсанläggning. Denna undersöktes till 50 % med skärvslev och sedvanlig metodik där en sektion dokumenterades. Den provtogs för vedartsanalys samt ¹⁴C-datering.

Vedartsanalysen utfördes av Erik Danielsson, Vedlab AB (se bilaga 3). ¹⁴C-analysen utfördes av Ångström Laboratoriet vid Uppsala universitet (se bilaga 4).

Inmätning har gjorts med RTK-GPS i koordinatsystem Sweref99TM där alla påträffade arkeologiska lämningar och fynd har mätts in. Dokumentation i fält har gjorts digitalt med hjälp av dokumentationssystemet IDA.

Resultat

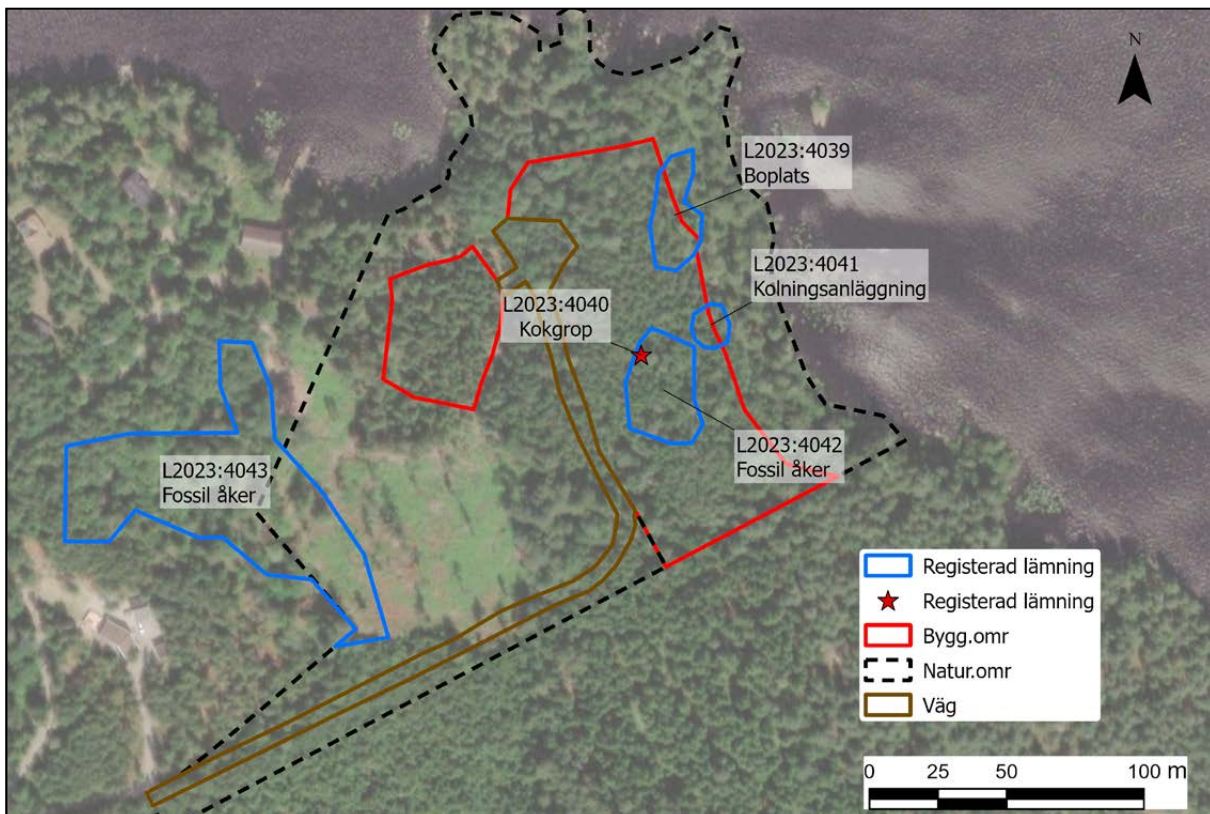
Vid den genomförda steg 1 och steg 2 utredningen påträffades en mesolitisk boplats (L2023:4039), en kokgrop (L2023:4040), en kolningslämning (L2023:4041) samt två områden med röjningsrösen (L2023:4042 & L2023:4043) (fig. 6).

Samtliga påträffade lämningar låg uppe på höjdlägen inom utredningsområdet. De lägre markpartierna hade en torvbunden mark och var delvis utdikade. Ursprungligen bör dessa varit

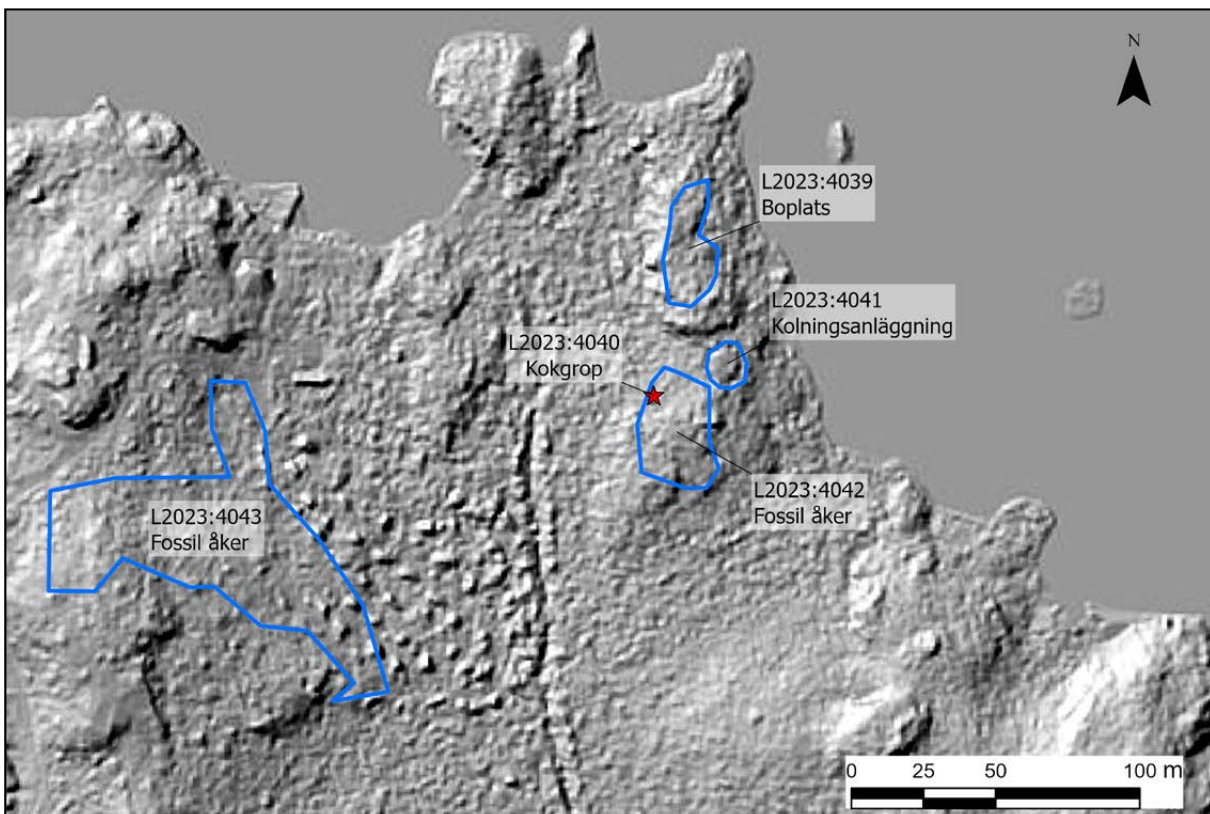
blötare och bör även periodvis legat under vatten (fig. 7). År 1853 genomfördes en sjösänkning med nästan 2 meter då Åsnen fick sin nuvarande nivå omkring 139 m ö h (Lessmark 2013; Gustafsson 2023). De lägsta partierna inom undersökningsområdet ligger strax under 140 m ö h. Inom delar av området fanns berg i dagen vilka således saknade förutsättningar för nergrävda boplatssanläggningar eller andra under mark dolda lämningar.

Figur 5. Inmätning av ruta vid boplats L2023:4039. Foto med Kenneth Alexandersson från S.

Figur 6. Översikt med påträffade arkeologiska lämningar inom utredningsområdet.

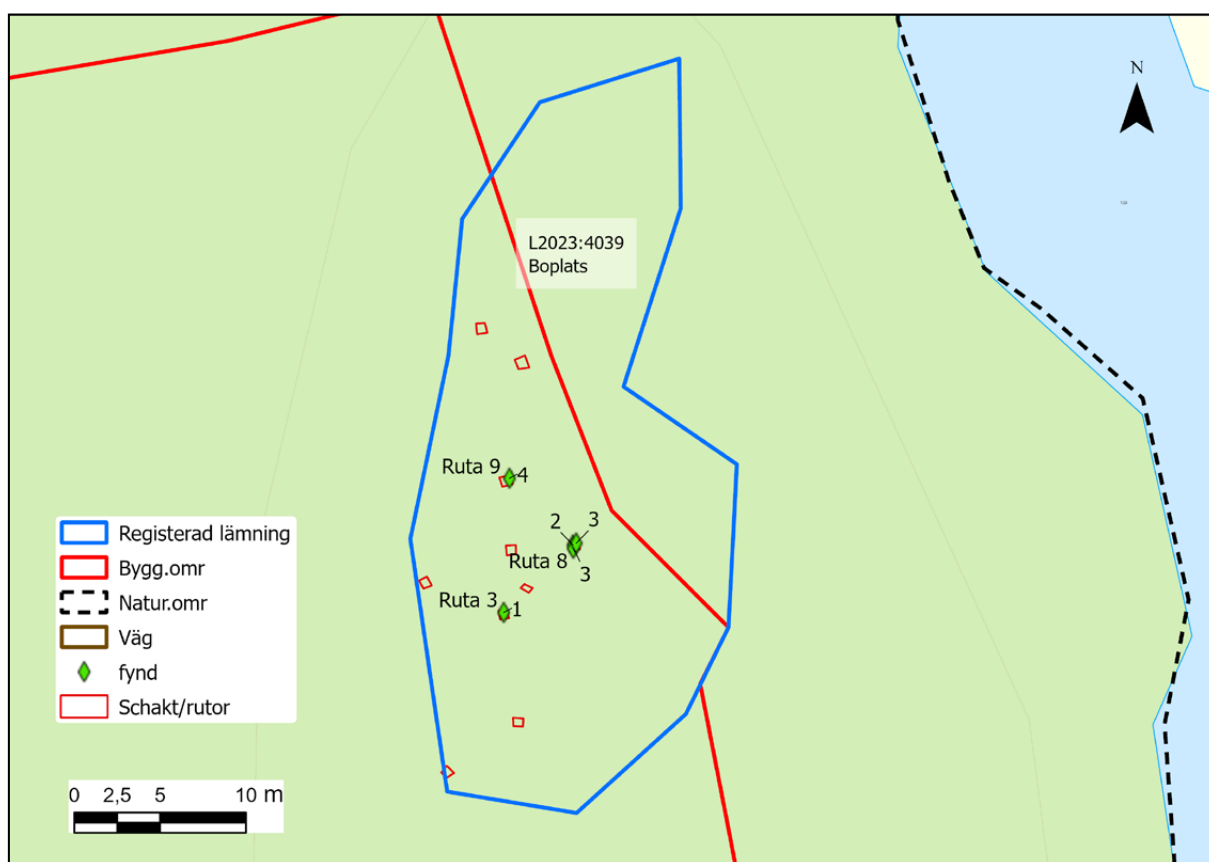

Figur 7. Påträffade lämningar i relation till topografi.

Boplats L2023:4039

Boplatsen låg inom ett ca 600 m² stort område som utgjordes av ett relativt plant platåliknande läge omkring 141–142 m ö h (fig. 8). I söder angränsade ytan mot uppstickande berg medan marken övrigt utanför platåläget sluttade neråt. Utbredningen på boplatsen bestämdes utifrån fyndförekomsten samt topografin. Vid utredningstillfället var boplatsen glest skogsbevuxen.

Marken inom boplatsen utgjordes av en relativt tjock torv med en underliggande gråaktig stenblandad silt. Inom ytan grävdes totalt sju rutor som var ca 0,5x0,5 m stora. I tre av dem hittades fynd av flinta (tab. 1). Flintmaterialet bestod av både Kristianstadsflinta samt sydvästkandinavisk flinta och omfattade fyra avslag och ett spån. Ett av flintavslagen var eldpåverkat. Flintspånet gör att boplatsen sannolikt kan dateras till mesolitikum (fig. 9).

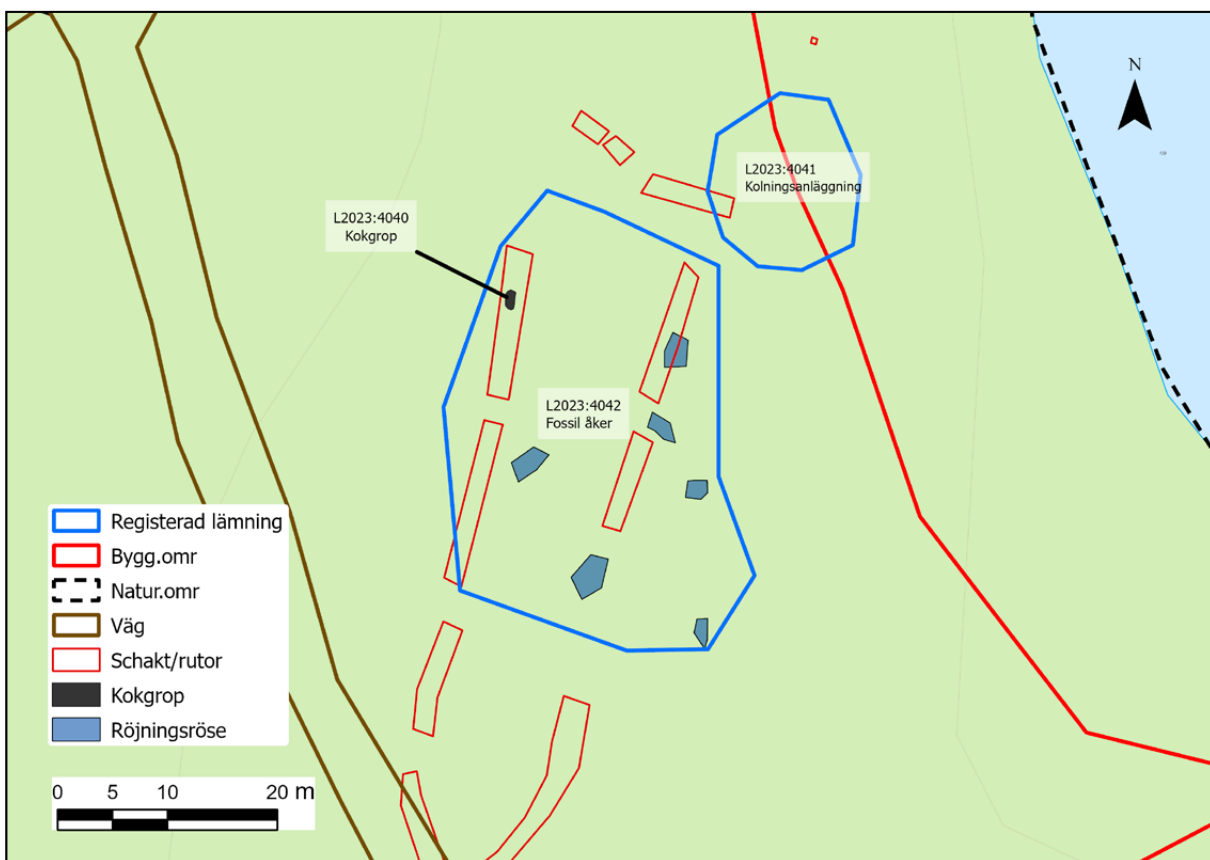
Figur 8. Boplatsen L2023:4039 med grävda rutor och påträffade fynd.

Fyndnr.	Relation till	Fyndtyp	Benämning	Antal	Vikt (g)	Anmärkning
1	Ruta 3	Flinta	Avslag	1	25,5	Kristianstadsflinta
2	Ruta 8	Flinta	Avslag	1	0,3	Bränd flinta
3	Ruta 8	Flinta	Avslag	2	1,9	Sydvästkandinavisk flinta
4	Ruta 9	Flinta	Spån	1	2,4	Sydvästkandinavisk flinta. Bruksretusch.

Tabell 1. Fyndtabell.

Figur 9. Det 60 mm långa och 14 mm breda flintspånen F4.

Figur 10. Detaljerad plan med kokgrop L2023:4040, kolbotten L2023:4041 samt fossil åker L2023:4042.

Kokgrop L2023:4040

Vid sökschaktningen påträffades kokgropen L2023:4040 (fig. 10). Denna låg i kanten på ett av de mindre höjdlägena i området. Kokgropen var 1,7x1 m i plan samt 0,4 m djup. Den var närmast helt urlakad i ytan och upptäcktes genom en mindre stenkonzentration. Vid undersökningen framkom en sotig horisont med kolfragment i dess botten. I hela fyllningen fanns skärvig och skörbränd sten (fig. 11).

I dess botten togs ett kolprov för vedartsanalys och datering (tab. 2). Provet innehöll träkol från

tall och hassel, där det sistnämnda valdes ut för datering (se bilaga 3 och 4). ¹⁴C-analysen visade 403–209 f.Kr (95,4 %, Ua-80583), vilket motsvarar förromersk järnålder.

Kolbotten L2023:4041

Kolbotten låg inom ett höjdläge och var ca 14x13 m i plan, rund till oval, och var av typen resmila (fig. 10). Den var lätt upphöjd med ca 8–10 avlånga gropar runt om. Groparna är ca 1 m breda och mellan 1 och 3 m långa, samt upp till ca 0,8 m djupa. Ett mindre schakt togs upp i kanten där enbart grästorven togs bort (fig. 12). Fyllningen

Figur 11. Sektion av kokgropen L2023:4040. Foto från V.

Anl.	Provid.	Vedart	Daterat material	Datering 1 σ	Datering 2 σ	Lab.nr
L2023:4040, kokgrop	3	Hassel 8 bitar	Hassel 119 mg	398–361 f.Kr. (59,9 %)	403–352 f.Kr. (65,4%)	Ua- 80583
		Tall 2 bitar		270–266 f.Kr. (3,8%)	285–228 f.Kr. (28,7%)	
				239–235 f.Kr. (4,1%)	216–209 f.Kr. (1,3%)	

Tabell 2. Tabell med analyser från L2023:4040.

Figur 12. En mindre yta avtorvades i kanten på kolbotten. Foto från SV.

under grästorven utgjordes av en lätt kol och sotblandad siltig sand.

Kolbotten var vid utredningstillfället skogsbevuxen och hade lättare skador efter markberedning. Inga spår efter kolarkoja eller fler kolbottnar påträffades.

Fossil åker L2023:4042

Den fossila åkern innehöll sex röjningsrösen och var ca 115 m² stor (fig. 10). Den låg orienterad efter ett höjdläge där marken utgjordes av siltig sand med varierande inslag av sten. Marken var mager och berg tangerades vid schaktningen i den södra och östra delen.

Röjningsrösen var enkla i sin karaktär och utgjordes av mindre stensamlingar som lagts upp på block eller uppstickande berg (fig. 13). De varierade i storlek mellan ca 1–3 m i plan och

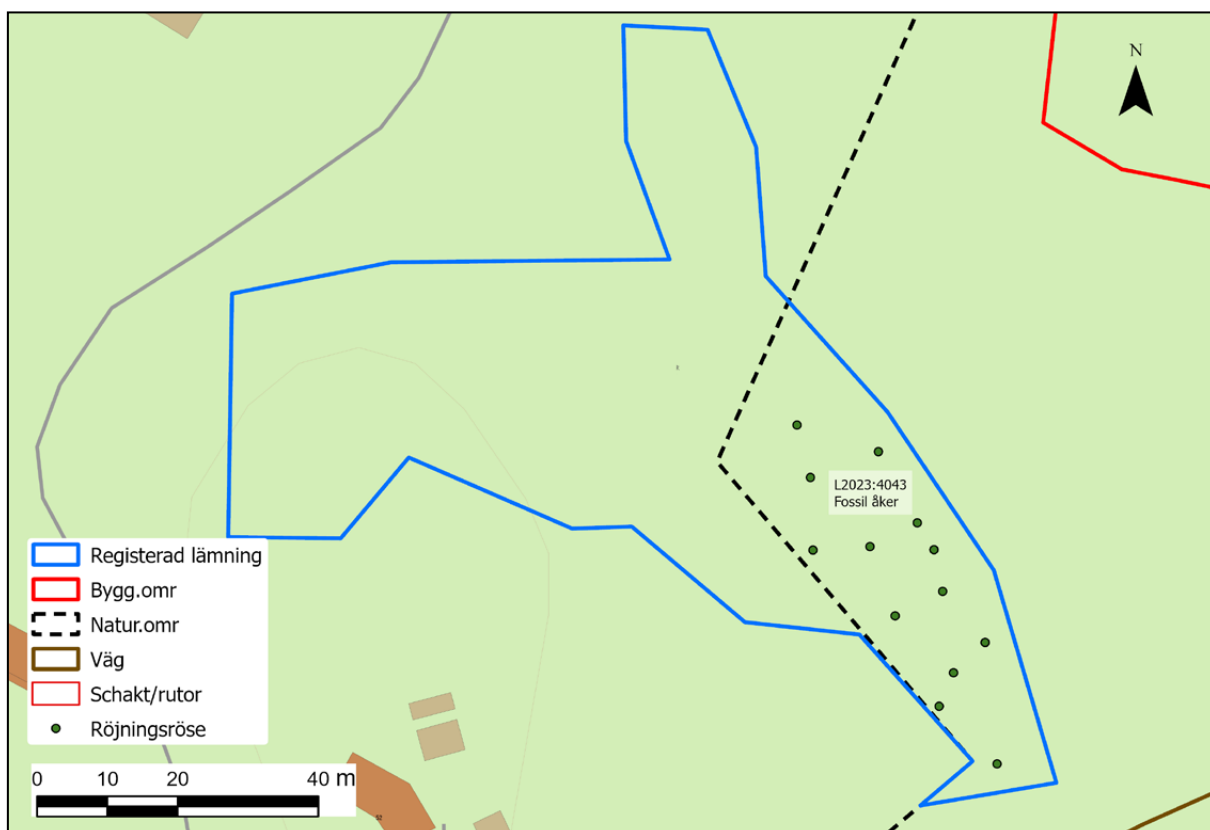
utgjordes av sten mellan främst 0,05 och 0,6 m i storlek som låg med varierande täthet i primärt ett lager. Ett av röjningsrösen låg under torv och påträffades vid schaktningen medan de andra låg synliga. De saknade även i stort jordfyllning och var överväxta med mossa och torv.

Fossil åker L2023:4043

Den fossila åkern L2023:4043 låg i den västra kanten av utredningsområdet i slänten upp på en höjd. Av den totalt 4800 m² stora åkermarken låg ca 1400 m² av den inom utredningsområdet (fig. 14). Totalt fanns ett 40-tal röjningsrösen varav 13 låg inom utredningsområdet. Röjningsrösen varierade mellan 2–5 m i diameter och 0,3–0,6 m i höjd (fig. 15). De var generellt runda och välvda men det fanns också inslag av mer flacka röjningsrösen och några utgjordes av röjningssten som lagts upp mot block.

Figur 13. Röjningssten var upplagt direkt mot berg eller som på fotot ett mindre upplag av röjningssten uppe på ett block. Foto från N.

Figur 14. Plan med den fossila åkern L2023:4043 och inmäta röjningsrösen inom utredningsområdet.

Figur 15. Ett av de välvda röjningsrösena inom L2023:4043. Detta hade en mindre skada som ytterligare blottat stenfyllningen som i övrigt var överväxt av mossor.

Tolkning och åtgärdsförslag

Boplats L2023:4039

Läget för boplatsen, omkring 141–142 m ö h, indikerar att det aktuella höjdläget, vid en utgångspunkt att Åsnen legat omkring 2 m högre, har utgjorts av spetsen på en smal udde som gått ut i Åsnen. Platsen har sannolikt utgjort ett naturligt läge för uppehåll både från land och från sjön. Flintmaterialet som påträffades var relativt omfattande i förhållande till grävinsatsen och spånen som påträffades visar att detta sannolikt är mesolitiskt. Förekomsten av en bränd flinta visar också att det sannolikt funnits härdar på platsen.

Boplatsen uppvisade ett flintmaterial i både sydvästkandinavisk flinta och Kristiandstadsflinta, vilket är kännetecknande för denna del av länet och boplatserna kopplade till Mörrumsåns vatten-system (Taffinder 1982).

Läget för boplatsen och de rutor som togs upp visar att boplatsen sannolikt är marginellt påverkad och mycket ringa störd av senare aktivitet. Den har således en stor vetenskaplig potential. Som tidigare nämnts har vidare få mesolitiska boplatser som finns runt Åsnen undersökts och den kunskap som finns bygger främst på lösfyndsmaterial. Boplatsen föreslås omfattas av en förundersökning om den inte går att undanta från en exploatering. Det är också viktigt att ta hänsyn till boplatsen och undvika körskador, markberedning eller annan aktivitet som riskerar att skada platsen.

Kokgrop L2023:4040

Kokgropen var den enda boplatzanläggningen som hittades vid sökschaktningen i utredningsområdet. Att inga fler anläggningar hittades visar att det rör sig om en tillfällig vistelse på platsen under förromersk järnålder.

Då denna undersöktes inom ramen för utredningen föreslås inga ytterligare åtgärder.

Kolbotten L2023:4041

Kolbotten påträffades vid inventeringen och låg på ett plant höjdläge ca 15 m från sjökanten. Det dränerade läget med närhet till vatten för släckning har således utgjort ett bra läge (Hennius 2019:13). Om kolningen genomförts på vintern kan kolet även ha transporterats över isen. Det har fram till sen historisk tid funnits en smedja i Dunshult och det går således inte utesluta att kolet har använts där (Anderbjörk 1967).

Kolbotten har registrerats som en övrig kulturhistorisk lämning och utgjorts av en liggmila. Det går inte utesluta att den kan vara äldre än 1850 och därmed kan vara en fast fornlämning. Denna typ av liggmilor kan dateras från 1400-talet och in i 1900-talet (Hennius 2019:29ff). Om den inte går att undanta från exploatering bedöms det att det kan vara av arkeologiskt intresse att genomföra en förundersökning med syfte att datera den.

Det finns en stark tradition av mångsyssleri i trakten kring Urshult, där man utöver jordbruket även försörjt sig på olika typer av utmarks-

produkter där då kolningen varit en del i det hela men också tjära, järnframställning och andra typer av specialiserade hantverk (Larsson 1999:206; Gustafsson 2023:11).

Fossil åker L2023:4042

Röjningsrösen inom den fossila åkern var enkla i sin karaktär och utgjordes av röjningssten som lagts upp på block och berghällar. Karaktären på röjningsrösen visar att de härrör från sannolikt sen historisk tid, då de var enkelt uppbyggda och i några fall mer ansamlingar av sten än rösen. De få och enkla röjningsrösen, den storleksmässigt lilla åkerytan och magra marken tyder vidare på att den använts under en kortare tid.

På laga skifteskartan från 1844 finns ingen åker upptagen eller anteckning om odling på detta läge vilket visar att åkern antingen är äldre eller yngre än 1844 (fig. 3). Mellan tiden för laga skifte 1844 och den ekonomiska kartan 1951 går det att se att mindre ytor med åkermark tagits upp väster om utredningsområdet (fig. 4). Detta ger en indikation på att den aktuella fossila åkern också skulle kunna ha tagits upp under detta tidsspann som ett led i ett upptagande av ny åker i området.

Den fossila åkern har registrerats som en övrig kulturhistorisk lämning. Den enkla karaktären på röjningsrösen och avsaknaden av jordfyllning gör också att det är svårt att kunna provta odlingslämningarna och datera dem. Sammantaget gör detta att inga ytterligare åtgärder föreslås.

Fossil åker L2023:4043

Röjningsrösen inom den fossila åkern L2023:4043 hade en något blandad karaktär men de flesta var välvda och 3–4 m i diameter. Inslaget av både flacka röjningsrösen och röjningssten som lagts upp mot block tyder på att det kan finnas ett stort tidsdjup på stenröjningen inom den fossila åkern.

Ingen åkeryta finns upptagen här på laga skifteskartan från 1844 eller den ekonomiska kartan från 1951 (fig. 3 & 4). Bedömningen är utifrån karaktären på huvuddelen av röjningsrösen att den fossila åkern kan ha medeltida eller äldre ursprung men att den i mindre uträkning också kan ha använts efter 1850.

Om den fossila åkermarken berörs av en exploatering föreslås en vidare förundersökning.

Utvärdering

Resultatet av utredningen svarade enligt vår bedömning upp till de ställda målen, med att lokalisera och registrera sedan tidigare ej kända lämningar i området, samt att avgränsa dessa

fornlämningar. Resultatet bedöms vidare kunna användas för planering av området för framtida bebyggelse och länsstyrelsens fortsatta handläggning.

Referenser

- Alexandersson, K. & Traneskog, T. 2023. *Arkeologi vid Hönshyltefjorden Arkeologisk schaktningsövervakning 2022 Ryd (L1955:7221), Almundsryd 1:89 & Almundsryds kyrka 1:2, Almundsryds socken, Tingsryds kommun, Kronobergs län, Småland*. Kalmar läns museum 2023:5
- Emilsson, A., 2009. *Stenåldersboplats på Ekenäset: Arkeologisk förundersökning 2015 och särskild undersökning 2016. RAÄ 51:1, Kalvshaga 5:5, Kalvsvik socken, Växjö kommun, Kronobergs län*. Kalmar läns museum rapport 2016:21.
- Gustafsson, J. 2023. *Möllekulla i Urshult. Arkeologisk förundersökning. Möllekullen (L1953:4558, Möllekulla 1:154), Urshults socken. Tingsryds kommun, Kronobergs län, Småland*. Kalmar läns museum rapport 2023:9.
- Hanlon & Prahl. 1998. *Stenåldersprojektet Ryd. Lösfyndsinventering av Almundsryds socken*. Smålands museum rapport 1998:4.
- Hennius, A. 2019. *Spår av kolning. Arkeologiskt kunskapsunderlag och forskningsöversikt*. Riksantikvarieämbetet.
- Kjellmark, K. 1934. *Värends fornminnen, 12. Urshults socken*. Växjö: Smålandsposten. 1932–1944
- Kjellmark, K. 1944. *Stenåldersboplatserna inom Mörrumsåns vattenområde*. Fornvännen 1944.
- Lessmark, O. 2013. *Åsnen – limnologiskt kunskapsunderlag för nationalparksbildande*. Länsstyrelsen i Kronobergs län. Meddelande nr 2013:02.
- Skoglund, P. 2006. (red). *Inlandsarkeologi. Vetenskapligt program för uppdragsarkeologin vid Smålands museum*. Smålands museum rapport 2006:23
- Taffinder, J. 1982. *The Stone Age in southern Småland. A presentation of the existing assemblages with special consideration of their Mesolithic components*. C-uppsats, Uppsala universitet.
- Historiska kartor och arkiv**
Lantmäterimyndigheternas arkiv
LMA. Laga skifte 1844. Akt: 07-urs-50
- Lantmäteristyrelsens arkiv**
LSA. Storskifte på inägor 1801. Akt: F78-17:1
- Rikets allmänna kartverks arkiv**
Ekonomisk karta 1951. Urshult, 4E3h51
- Smålands museums arkiv**
Anderbjörk, JE, 1967. Fotografi på smedjan i Dunshult. Identifikationsnummer: JEAk13152.

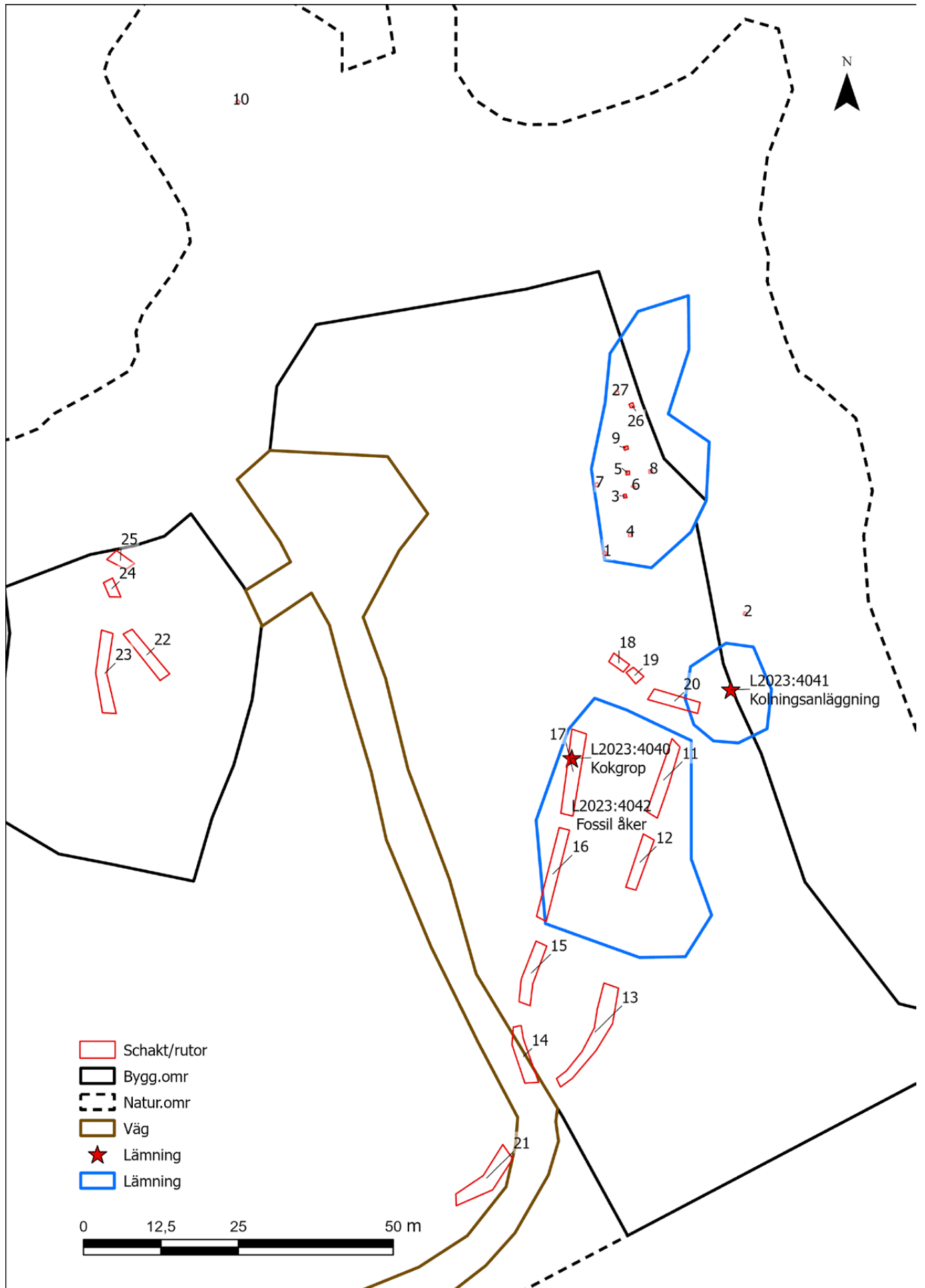
Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-740-2023
Kalmar läns museums dnr:	33-167-2023
Projektnummer KLM:	A2340
Uppdragsgivare:	Christer Stjernfeldt, Smålands Fastighetsbyrå AB.
Landskap:	Småland
Kommun:	Tingsryd
Socken:	Urshult socken
Fastighet:	Dunshult 1:11
Fornlämningsnr:	L2023:4039, L2023:4040, L2023:4041, L2023:4042, L2023:4043
X koordinat:	6267069 (N)
Y koordinat:	486990 (E)
Latitud:	56.547782
Longitud:	14.788396
M ö h:	140–147 m ö h
Fältarbetstid:	28–30 aug 2023
Personal:	Andreas Emilsson & Kenneth Alexandersson
Foto, Du-nummer:	Du 440
Fyndnummer:	1–5
Fynd:	Fynden förvaras i väntan på fyndfördelning på Kulturarvscentrum i Växjö.
Analyser:	Vedlab, Ångströmlaboratoriet.
Tidsålder:	Mesolitikum, förromersk järnålder, historisk tid.
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Schakt- och rutplan	29
Bilaga 2. Schakt- och ruttabell	30
Bilaga 3. Vedartsanalysrapport av Erik Danielsson, Vedlab	32
Bilaga 4. ¹⁴ C-analysrapport av Melanie Mucke, Uppsala universitet	34

Bilaga 1. Schakt- och rutplan

Bilaga 2. Schakt- och ruttabell

ID	Kontexttyp	Storlek (m ²)	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	Ruta		0,5	0,5	0,45	Ruta grävd i slänt mot uppstickande berg. 0,2 m tjock förna/torv som övergick i beige silt. En del mindre sten i fyllningen men inget slaget material.
2	Ruta		0,5	0,5	0,25	Förna och rotfilt var ca 0,10 m tjock. Där under gulbeige grusig morän med ett antal större stenar 0,1 x 0,1 m. En de kolbitar.
3	Ruta		0,5	0,5	0,45	0,2 m torv som övergick 0,1 m grå silt. Där under fanns orangebeige silt. Enstaka små sten fanns i fyllningen. I den gråa silten hittades ett avslag i kristianstadsflinta.
4	Ruta		0,5	0,5	0,35	Förna och rotfilt 0,1 m därunder grå något glammig silt. I västra kanten stenhäll på 0,2 m djup. I östra kanten stenhäll på 0,35 m djup.
5	Ruta		0,5	0,5	0,4	0,2 m torv som övergick i 0,1 m tjock grå blandad silt. Där under beige silt.
6	Ruta		0,5	0,5	0,4	0,2 m torv som övergick i 0,1 m tjock grå blandad silt. Där under beige silt.
7	Ruta		0,5	0,5	0,25	Förna och rotfilt 0,1 m därunder grå något glammig sand med inslag av större stenar.
8	Ruta		0,5	0,5	0,4	0,2 m torv som övergick i 0,1 m tjock grå silt som innehöll fynd av 3 flintor varav en bränd. Där under orangebeige silt. En större sten fanns i kanten på rutan, i övrigt småsten.
9	Ruta		0,5	0,5	0,2	förna och rotfil 0,1 m därunder grå något glammig lager 0,1 m under gulbeige sand
10	Ruta		0,5	0,5	0,4	0,15 m tjock torv som övergick i 0,1 m tjock grå silt. I botten orangebeige silt. Flera större stenar upptog en stor del av rutan.
11	Schakt	23			0,25	Schaktet tangerade ett röjningsröse som låg in mot berg. 0,1 m tjock förna med ett ca 0,05 m tjockt grått siltlager. Där under orangebeige silt med spridda mindre stenar.
12	Schakt	16			0,25	0,15 m tjock förna med ett ca 0,04 m tjockt grått siltlager. Där under orangebeige silt med spridda mindre stenar samt några markfasta block
13	Schakt	39			0,25	0,1 m tjock förna med ett ca 0,03 m tjockt grått siltlager. Där under orangebeige silt med spridda mindre stenar samt flera markfasta block

ID	Kontexttyp	Storlek (m ²)	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
14	Schakt	18			0,2	0,1 m tjock förna med ett ca 0,03 m tjockt grått siltlager. Där under orangebeige silt med spridda mindre stenar samt flera markfasta block.
15	Schakt	20			0,1	0,1 m tjock förna med underliggande berg
16	Schakt	26			0,25	0,1 m tjock förna med ett ca 0,1 m tjockt grått blandad siltlager. Där under orangebeige silt med spridda stenar.
17	Schakt	30			0,25	Schakt med kokgrop. 0,1 m tjock förna med ett ca 0,08 m tjockt grått siltlager. Där under orangebeige silt med spridda mindre stenar.
18	Schakt	5			0,2	0,1 m tjock torv som övergick i tunn grå och underliggande orange silt. Kraftigt stenbundet.
19	Schakt	4			0,1	Direkt under förnan fanns en matta av sten och block. Lågt parti.
20	Schakt	15			0,2	Schaktet tangerade en kolbotten. 0,1 m tjock förna med ett ca 0,03 m tjockt grått siltlager. Där under orangebeige silt med mycket sten i västra kanten.
21	Schakt	28			0,25	Kraftigt stenbundet schakt. 0,15 m tjock torv som övergick i orange till gråsvart delvis vattenpåverkad silt.
22	Schakt	17			0,25	0,15 m tjock torv som övergick i 0,05 m tjock grå silt. I botten orangebrun silt med spridda stenar varav några större marfasta.
23	Schakt	25			0,25	0,15 m tjock torv som övergick i 0,05 m tjock grå silt. Därunder fanns orange silt. I söder tangerades berg.
24	Schakt	5			0,15	Underliggande berg
25	Schakt	6			0,15	Underliggande berg
26	Ruta		0,5	0,5	0,23	Förna och rotfilt 0,1 m, därunder ett grått något glammig sandlager 2-3 cm. Under gulbrun sanig morän.
27	Ruta		0,5	0,5	0,3	Förna och rotfilt 0,1-0,2 m, därunder sten och berggrund. En mindre del av rutan hade sand ned till 0,3 m

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 23073

**Vedartsanalyser på material från Kronobergs län,
Tingsryd, Dunshult L2023:4040.**

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 23073

2023-09-11

Vedartsanalyser på material från Kronobergs län, Tingsryd, Dunshult L2023:4040.

Uppdragsgivare: Andreas Emilsson/Museiarkeologi sydost

Arbetet omfattar ett kolprov från en kokgrop.

Provet innehåller kol tall och hassel. Hasseln kommer att ge tillförlitlig datering av kokgropen.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
	3	Kokgrop	0,7g	0,7g 10 bitar	Hassel 8 bitar Tall 2 bitar	Hassel 119mg	

Erik Danielsson/VEDLAB

Box 178

791 24 FALUN

Tfn: 070 34 00 645

E-post: vedlab@vedlab.se

www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Hassel	<i>Corylus avellana</i>	60 år	Ganska krävande på jordmån. Vill gärna ha ljus men tål beskuggning tex i ekskog	Bildar lätt långa raka sega spön som använts till korgar och tunnband	Vanligt träd på lövängar
Tall	<i>Pinus silvestris</i>	600 år	Anspråkslös men trivs på närringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärbloss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C- vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Andreas Emilsson
Kalmar läns museum
Museiarkeologi
Sandvägen 15
352 45 VÄXJÖ

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från L2023:4040, Dunshult, Tingsryd, Kronobergs län. (p 5483)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ¹⁴C-innehållet i acceleratoren förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO₂-gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C‰ V-PDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-80583	Prov 3, Kokgrop L2023:4040	-27,1	2 294 ± 29

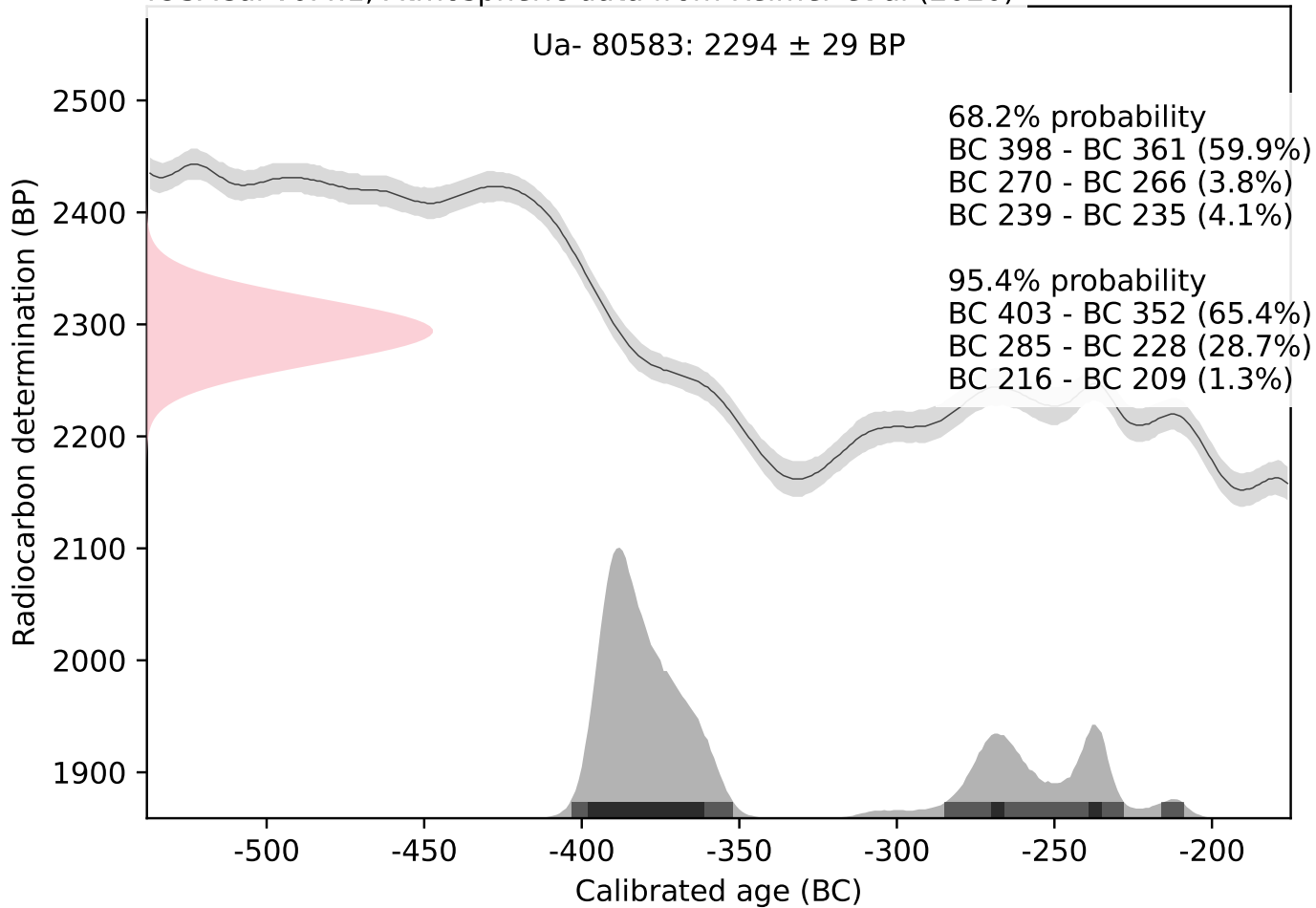
Med vänliga hälsningar

Melanie Melanie Mucke
2023.11.15
Mucke 11:45:04 +01'00'

Melanie Mucke/Daniel Primetzhofner

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

